

موضوع درس پژوهی: کلاس شاد با محوریت علاقه‌مندی بیشتر دانش‌آموزان به مدرسه و افزایش سطح یادگیری آن‌ها
اعضای گروه: زهرا ابدی، مریم باغ‌گلشنی

پایه‌ها: پنجم ناحیه ۱، سوم ناحیه ۲
دبستان دخترانه و پسرانه حضرت جواد لائمه (ع)
مدیران: پوران خانی، حمیدرضا برهانی
سال تحصیلی ۹۵-۹۴

اهمیت و چرایی موضوع:

بدون تردید، شادی از اصول مهارت‌های زندگی است و در فرآیند یاددهی- یادگیری نقش بسزایی دارد. پویایی و نشاط لازمه زندگی دانش‌آموزان است؛ چرا که دانش‌آموزان شاد، علاقه بیشتری به کلاس و درس دارند و می‌توانند در فضایی مملو از صمیمیت و نشاط، همراه و همپای معلم خود از یادگیری لذت ببرند. در چنین محیطی، حس کنجکاوی دانش‌آموزان برانگیخته می‌شود، خلاقیت و استعداد های آن‌ها شکوفا می‌گردد و همزمان با یادگیری عمیق‌تر، شاهد بهبود روابط اجتماعی آن‌ها خواهیم بود. در این کلاس‌ها انسان‌هایی مسئولیت‌پذیر، هدفمند، امیدوار و آینده‌نگر ساخته می‌شوند؛ افرادی که همواره نسبت به خود حس خوبی داشته و توانایی‌ها و ارزش‌های خود را باور دارند. با این هدف، لازم است هنر شاد بودن را بدانیم، چرا که پیش‌نیاز تعلیم و تربیت پویا و کارآمد است. و به دانش‌آموزان بیاموزیم، در زندگی از شادی‌های هرچند کوچک نیز می‌توان بهره برد. در این راستا، شیوه‌های متعددی برای ایجاد محیطی شاد و پویا در کلاس درس به کار گرفته شد. هدف از انجام این کار، ایجاد ارتباط صمیمانه بین والدین- دانش‌آموز - معلم و یادگیری اثربخش برای دانش‌آموزان است.

هم‌اندیشی و ارائه راه‌کار:

با در نظر گرفتن تفاوت در رده سنی، جنسیت، علایق و سلیقه‌های دانش‌آموزان دو پایه، راه‌کارهای اولیه برای ایجاد محیطی شاد در کلاس، ارائه گردید. نتایج این هم‌اندیشی به شرح زیر می‌باشد:

- زیباسازی و تزئینات داخلی کلاس.
- دیوار دانش‌آموزی.
- ورود شاد و با نشاط معلم به کلاس.
- پوشش مناسب و شاد آموزگار.
- حالات ظاهری و چهره معلم.
- ارتباط مداوم والدین- دانش‌آموز - معلم.

زیباسازی و تزئینات داخلی کلاس:

از آنجا که دانش‌آموزان ساعت‌های زیادی را در محیط کلاس سپری می‌کنند، برای ایجاد فضایی شاد و خوشایند، کلاس را با رنگ‌های شاد، متنوع و طرح‌هایی که بار آموزشی لازم برای آن رده‌سنی داشته باشند، تزئین کردیم.

دیوار دانش‌آموزی:

محدوده‌ای از فضای کلاس (دیوار- تابلو) به نصب مطالب و تصاویر دلخواه دانش‌آموزان که بار آموزشی نیز داشت، اختصاص داده شد. دانش‌آموزان این فضا را متعلق به خود می‌دانستند. آن‌ها به دلخواه و سلیقه خود می‌توانستند، مطالب و تصاویر مربوط به درس‌ها و موضوعات مورد بحث در کلاس را تهیه و بر روی آن نصب کنند.

ورود شاد و با نشاط معلم به کلاس:

ورود معلم با چهره‌ای گشاده و شاد، شروعی بسیار زیبا و پر انرژی برای دانش‌آموزان بود.

پوشش مناسب و شاد آموزگار:

باتوجه به اینکه رنگ دیوارهای کلاس، معمولاً سفید یا کرم است و وایت‌برد جایگزین تخته‌سیاه‌ها شده، مشاهده مستمر رنگ سفید در طول روز، خمودگی و خستگی برای دانش‌آموزان به دنبال دارد. پس پوشش مناسب و شاد معلم می‌توانست در کاهش این بی‌حوصلگی، نقش بسزایی داشته باشد.

حالات ظاهری و چهره معلم:

معلم می‌بایست حالات چهره خود را به بهترین صورت ممکن نشان دهد. برای مثال، حالاتی چون اخم، عصبانیت و ترش‌رویی از چهره آموزگار دور باشد و با رویی گشاده، صمیمی و دور از تحکم با دانش‌آموزان برخورد نماید.

ارتباط مداوم والدین- دانش‌آموز - معلم:

از مهم‌ترین عوامل اجرای هرچه بهتر این طرح، ایجاد ارتباطی صمیمانه بین والدین، دانش‌آموزان و معلم بود. با این روش به‌عنوان سه راس مثلث آموزشی، به ایجاد محیط یادگیری مناسب کمک کردیم.

اولین مرحله اجرا: آغازی شاد برای کلاس

شروع مناسب هر کار، اثر بسیار مهمی بر پیشرفت و نتیجه بهینه آن دارد. به همین دلیل، برای شروع شاد کلاس برنامه‌های زیر اجرا شد:

خواندن آیه الکرسی به صورت دسته‌جمعی:

در آغاز هر روز، دانش‌آموزان آیه الکرسی را به صورت جمعی و با استفاده از سیدی قرآن تلاوت می‌کردند. در این باره، دانش‌آموزان بارها به نقش آرامش قلبی با کمک آیات قرآن، توکل بر خداوند و احترام به کلام پروردگار، اشاره کردند.

یک دقیقه خنده:

پس از خواندن آیه الکرسی دانش‌آموزان همراه با معلم خود، به دور از هر نوع نگرانی، یک دقیقه از تهدل می‌خندیدند. آن‌ها به این نکته توجه داشتند که لذت خندیدن در باهم خندیدن است، نه به یکدیگر خندیدن، تا باعث رنجش هیچ‌کس نگردیم.

یک دقیقه صحبت آزاد:

هر روز صبح، یکی از دانش‌آموزان براساس لیست دفتر کلاس، در مورد موضوع دلخواه خود به مدت یک دقیقه برای دوستان و معلم صحبت می‌کرد. موضوع‌های انتخابی دانش‌آموزان بیشتر در زمینه‌های علمی، اخلاقی، مسابقه و معما بود. در پایان، هردانش‌آموز مورد تشویق معلم و دوستان خود قرار می‌گرفت.

محاسن:

- ایجاد محیطی شاد و آرامش‌بخش.
- تقویت فن بیان.
- برقراری ارتباط مناسب دانش‌آموزان با یکدیگر.
- افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان به دلیل فراهم آوردن محیط و فرصتی یکسان برای هردانش‌آموز.
- ارائه توانمندی‌های خود در حضور معلم و دوستان.

دومین مرحله اجرا: ارتباط مداوم و صمیمانه

والدین-معلم-دانش‌آموز

شروع این مرحله به صورت برپایی صبحانه مشترک معلم، والدین و دانش‌آموزان انجام شد. هدف از انجام این کار، آگاهی والدین با اهداف کلاس شاد و برقراری ارتباط صمیمانه بین آن‌ها بود. طی این جلسه، با رضایت خانواده‌ها و مسئولین مدرسه تصمیم گرفتیم در طول سال تحصیلی برنامه‌هایی از قبیل گردهمایی ماهیانه بیرون از مدرسه با حضور معلم، والدین و دانش‌آموزان، برگزار کنیم. همچنین جشن‌های کلاسی به مناسبت‌های مختلف و مراسم تولد دانش‌آموزان، با حضور مادران در کلاس اجرا گردد.

محاسن:

- ایجاد روابط صمیمانه بین معلم-دانش‌آموز-والدین.
- افزایش اعتماد متقابل بین معلم و دانش‌آموز.
- ایجاد محیطی شاد و صمیمی در کلاس.
- افزایش حس همکاری و دوستی بین دانش‌آموزان و معلم.
- افزایش سطح اطلاعات دانش‌آموزان در مورد مناسبت‌های مختلف، آداب و فرهنگ ایرانی.

صبحانه مشترک با حضور معلمان، والدین و دانش‌آموزان

ایجاد روابط صمیمانه میان معلم و دانش‌آموزان و افزایش حس دوستی و همکاری در کلاس

سومین مرحله اجرا: حضور فعال دانش آموزان در کلاس

از آنجا که در یک کلاس شاد و پویا، بیشتر مسئولیت‌های کلاس به عهده دانش‌آموزان بوده و معلم تنها به‌عنوان راهنما در کنار دانش‌آموزان حضور دارد، تصمیم گرفتیم، از همکاری هرچه بیشتر دانش‌آموزان در اداره کلاس به‌عنوان مجری نظم، مجری هوشمندسازی و... استفاده شود. به همین دلیل، جهت بهبود اجرای مراحل طرح، به‌طور مستمر از نظرات فردی و گروهی دانش‌آموزان در قالب تصویر، نوشته و بیان شفاهی استفاده گردید.

محاسن:

- ایجاد کلاسی شاد و پویا.
- تقویت حس مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان.
- افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان.

معلم در سر جای دانش‌آموزان قرار می‌گرفت. همین امر موجب شادی و ایجاد ارتباط صمیمانه‌ای بین معلم و فراگیران می‌گردید. از طرف دیگر معلم با این کار، ضمن احترام به دانش‌آموزانی که وظیفه تدریس را به عهده داشتند، از نزدیک با فضای فیزیکی دانش‌آموزان و مشکلات احتمالی آن‌ها در کلاس بیشتر آگاه می‌شد. لازم به ذکر است، به دلیل سن و تجربه کمتر دانش‌آموزان پایه سوم، شروع این مرحله برای آن‌ها با معرفی خود، بیان یک‌سری ویژگی‌ها و خصوصیات فردی آن‌ها صورت پذیرفت. سپس معلم یک موضوع خاص را انتخاب کرده و دانش‌آموزان درباره آن موضوع صحبت می‌کردند تا بتوانند آمادگی لازم برای تدریس را کسب کنند.

محاسن:

- تقویت فن بیان.
- افزایش اعتماد به نفس در دانش‌آموزان.
- یادگیری عمیق‌تر.

دانش‌آموزان پایه پنجم در حال تدریس یک موضوع خاص به جای معلم

همکاری و حضور فعال دانش‌آموزان در کلاس

دانش‌آموز پایه سوم در حال صحبت درباره یک موضوع خاص به جای معلم

چهارمین مرحله اجرا: تدریس دروس مختلف توسط دانش‌آموزان

در راستای مشارکت بیشتر دانش‌آموزان در کلاس، از آن‌ها خواستیم، تدریس دروس مختلف را با انتخاب خود و به‌صورت فردی، یا گروهی انجام دهند. در تمامی تدریس‌ها، آماده‌سازی وسایل و مطالب موردنیاز را دانش‌آموزان عهده‌دار بودند. هنگام تدریس

دانش‌آموزان دختر در حال انجام فعالیت موردعلاقه خود

فعالیت‌های تکمیلی اجرا شده: تخته‌شادی

ساعاتی خاص در طول هفته به دانش‌آموزان اجازه داده شد، با حضور دوستان و معلم در محیط شاد و آرام کلاس، دل‌نوشته‌های خود را بر روی تخته بنویسند و یا احساسات خود را به تصویر بکشند. در این فعالیت فراگیران توانستند از یک محیط دوستانه و صمیمی لذت ببرند.

محاسن:

- ابراز احساسات درونی.
- کسب آرامش و شادمانی.

پنجمین مرحله اجرا: اختصاص یک ساعت در هفته به فعالیت‌های موردعلاقه دانش‌آموزان در این مرحله به دانش‌آموزان گفته شد، اگر قرار باشد یک ساعت در هفته به فعالیت‌های موردعلاقه خود در قالب قوانین کلاس بپردازید، دوست دارید کنار کدام دوستان بنشینید و چه کاری انجام دهید؟ دانش‌آموزان پاسخ‌های خود را به صورت شفاهی و کتبی بیان نمودند. با توجه به نظرات آن‌ها هر هفته در یک ساعت خاص، دانش‌آموزان مطابق میل خود کنار دوستان می‌نشستند. برخی فعالیت‌های موردعلاقه آن‌ها بدین ترتیب بود:

- آوردن اسباب‌بازی‌های مجاز.
- بازی در حیاط، کنار معلم.
- اجرای مسابقات و بازی‌های گروهی.
- بازی‌های کلاسی آموزنده و شاد.
- طرح چستان و معما.
- طراحی و حل جدول.

محاسن:

- احترام به علایق دانش‌آموزان.
- سپری کردن ساعاتی خوش.
- تشویق به سهم‌گرفتن دوستان در استفاده از وسایل خود.
- تعامل در کارگروهی.
- ابراز افکار و هیجانات.
- آموزش سرگرمی‌های مفید و آموزنده به معلم و دوستان خود.

دانش‌آموزان در حال نوشتن یا کشیدن دلنوشته‌های خود بر روی تخته شادی

دانش‌آموزان پسر در حال انجام فعالیت موردعلاقه خود

از دیدارهای دانش‌آموزان دو پایه، سرود به‌صورت گروهی، باحضور معلم‌های پایه و مسئولین در فضایی شاد و خاطره‌انگیز به اجرا درآمد.

محاسن:

- لحظات شاد و خاطره‌انگیز.
- توجه به ادبیات پارسی.
- شادمانی از کارگروهی مشترک.

گروه‌های سرود دانش‌آموزان

نتیجه‌گیری:

اولین اصل در ایجاد یک کلاس شاد و پویا با هدف یادگیری عمیق، برقراری ارتباط صمیمانه و عاطفی بین معلم و دانش‌آموزان است. البته نقش والدین نیز در ایجاد این رابطه بسیار اهمیت دارد. گام‌بعدی، توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان است، یعنی به گونه‌ای عمل شود تا یادگیری برای تمامی آن‌ها شیرین و لذت‌بخش باشد.

پس ما به‌عنوان معلم باید باور داشته باشیم، در تمام مراحل آموزش می‌توان از همکاری تکتک دانش‌آموزان بهره گرفت. در کلاسی که نشاط و سرزندگی جریان دارد، دانش‌آموزان از همه دقایق حضورشان در کلاس لذت برده و این امر موجب یادگیری بهتر آنان می‌شود. آرامش درونی و عدم اضطراب، درک متقابل معلم و دانش‌آموز، تقویت حس مسئولیت‌پذیری و اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان، انتقال حس شادی به خانواده و دیگران و در نهایت افزایش تعامل و سازگاری در قالب کارگروهی، از نتایج ایجاد چنین محیطی در کلاس درس خواهد بود. فراموش نکنیم، کودکان ما حق دارند از یادگیری در محیطی آرام و شاد، بهره برده و به بهترین نتایج دست یابند. بیایید لذت یادگیری را به دانش‌آموزان‌مان هدیه دهیم.

نوشتن جملات تاکیدی مثبت بر روی تخته کلاس:

از آنجا که شنیدن، خواندن و دیدن جملات تاکیدی مثبت در ایجاد امیدواری، پویایی و نشاط تاثیر زیادی دارد، پس هر روز صبح قبل از شروع درس، آموزگار جمله‌ای مناسب بالای تخته کلاس می‌نوشت تا در تمام مدت کلاس، هم دانش‌آموزان و هم معلم با دیدن این جملات انرژی مثبت بگیرند. مدتی پس از اجرای این فعالیت، دانش‌آموزان به‌صورت داوطلبانه هر روز جملاتی پربار و زیبا را بر روی تخته می‌نوشتند و از دیدن و خواندن آن لذت می‌بردند.

محاسن:

- بهره‌گیری از انرژی مثبت در تمام روز.
- ارتباط عمیق عاطفی بین معلم و دانش‌آموز.
- تقویت حس جست‌وجوگری و کاوش.
- افزایش اطلاعات عمومی.

تشویق دانش‌آموزان به تقسیم شادی خود با دیگران:

پس از آنکه در کنار دانش‌آموزان و باهم تجربه کردیم که چگونه می‌توان شاد بود، و چگونه شادمانی را برای ایجاد حس پویندگی و یادگیری بهتر استفاده نمود، فراگیران را به تقسیم این شادی با دیگران تشویق کردیم. موارد این شیوه اجرا عبارتند از:

- قدردانی از والدین و اولیای مدرسه با بیان جملات کوتاه و محترمانه.
- اجرای شیوه‌های مختلف شادکردن دیگران ازسوی دانش‌آموزان در قالب نمایش کوتاه، قصه‌گویی و...
- قبول مسئولیت‌های متفاوت به‌صورت داوطلبانه ازسوی دانش‌آموزان از جمله مراقبت از کوچکترها در داخل و خارج از مدرسه.
- کمک به تقویت توان درسی همکلاسی‌ها به‌صورت داوطلبانه.

محاسن:

- آموزش قدردانی و سپاسگزاری.
- تقویت هنرهای نمایشی.
- توان داستان‌سرایی.
- تشویق مهربانی و محبت به دیگران.

اجرای سرود، دکلمه و نمایش‌های کلاسی:

در طول سال تحصیلی، باتوجه به مناسبت‌ها و موضوعات مختلف، سرود و نمایش کلاسی با هدف افزایش شادی و پویایی کلاس، باحضور همه دانش‌آموزان برگزار گردید. در پایان سال نیز سرودی با مضمون «شادبودن و توکل به خداوند» به دانش‌آموزان دو کلاس آموزش داده شد. در یکی